

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ CASH FLOW MANAGEMENT INFORMATION SUPPORT

Нині однією з невирішених практичних проблем є своєчасне отримання інформації про рух грошових коштів підприємства як внутрішніми, так і зовнішніми зацікавленими користувачами. Саме тому метою статті є дослідження процесу формування обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства для характеристики можливостей підприємства генерувати власні грошові кошти та своєчасно управляти ними. У статті розглянуто проблему інформаційного забезпечення управління грошовими потоками, розкрито поняття «грошовий потік». Висвітлено процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства. Наведено вимоги, яким має відповідати інформація про рух грошових коштів. Відображено етапи та принципи управління грошовими потоками. Показано основні положення щодо ефективності управління грошовими потоками, оскільки своєчасне прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо ефективного використання та управління рухом грошових коштів є одним з важливих передумов успішної діяльності підприємства.

Ключові слова: грошові потоки, інформаційне забезпечення, рух грошових коштів, управління грошовими потоками, ефективність грошових потоків.

Сейчас одной из нерешенных практических проблем является своевременное полу-

чение информации о движении денежных средств предприятия как внутренними, так и внешними заинтересованными пользователями. Именно поэтому целью статьи является исследование процесса формирования учетно-аналитического обеспечения управления денежными потоками предприятия для характеристики возможностей предприятия генерировать собственные денежные средства и своевременно управлять ими. В статье рассмотрена проблема информационного обеспечения управления денежными потоками, раскрыто понятие «денежный поток». Освещен процесс формирования учетно-аналитического обеспечения управления денежными потоками предприятия. Приведены требования, которым должна соответствовать информация о движении денежных средств. Отображены этапы и принципы управления денежными потоками. Показаны основные положения по эффективности управления денежными потоками, поскольку своевременное принятие обоснованных управленческих решений по эффективному использованию и управлению движением денежных средств являются одними из важных предпосылок успешной деятельности предприятия.

Ключевые слова: денежные потоки, информационное обеспечение, движение денежных средств, управление денежными потоками, эффективность денежных потоков.

УДК 631.16:658.153

Пеняк Ю.С.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Харківський
навчально-науковий інститут
Державного вищого
навчального закладу
«Університет банківської справи»

Іваненко В.О.

бухгалтер
ПрАТ «Ранок»

Today, one of the unresolved practical problems is the timely receipt of information on the cash flow of the enterprise, both internal and external interested users. That is why the purpose of the article is to study the process of forming the accounting and analytical support for managing the company's cash flows in order to characterize the ability of the enterprise to generate its own funds and manages them in a timely manner. The article deals with the problem of information support of cash flow management; the concept of "cash flow" is disclosed. The process of formation of accounting and analytical support for managing cash flows of an enterprise is covered. The requirements that must be met information about cash flow. The stages and principles of cash flow management. The main provisions on the effectiveness of cash flow management are shown, as the timely adoption of sound management decisions on the efficient use and management of cash flow is one of the important prerequisites for the success of an enterprise. Studies have shown that in order to conduct efficient production, enterprises need to clearly regulate cash balances. But, today it is quite difficult to do, because in most enterprises, due to the lack of working capital, it is not possible to form the balance of funds in the required amount, taking into account their reserves. Also, the slowdown in the payment turnover causes significant fluctuations in the amount of cash receipts, which is reflected in the amount of the balance of monetary assets. Therefore, the availability of information support is a very important factor in the effectiveness of a particular control system. In a market economy, the existing formula "time is money" is complemented by a similar formula "information is money". Cash management of the enterprise is an important component of the overall financial management system and cannot be effective without sufficient information support. The above requires improving the quality of accounting and analytical information, on the basis of which operational, tactical and strategic decisions are made in the management of production and financial activities of an enterprise.

Key words: cash flow, information support, movement of funds, cash flow management, cash flow efficiency.

Постановка проблеми. Основними передумовами ефективної господарської діяльності підприємства є правильна організація та управління фінансовими процесами. Створення належного інформаційного забезпечення є основною передумовою розроблення адекватних управлінських рішень під час управління рухом грошових коштів, що дасть змогу підвищити ефективність діяльності підприємства. Щоб отримати повне розуміння цих процесів, необхідно враховувати всі рухи грошових коштів між підприємством та його господарським середовищем щодо їх видів, величини, часу, а також залишків на початок і кінець або на певний момент періоду, який досліджу-

ється. На сучасному етапі, коли у більшості підприємств грошових коштів не вистачає, здатність підприємства виживати безпосередньо залежить від уміння ними управляти. До останнього часу управлінню грошовими потоками у вітчизняній практиці не приділялось достатньо уваги, хоча цей вид активів є найбільш обмеженим у сучасних умовах, а управління ним безпосередньо впливає на розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній науковій літературі проблемі інформаційного забезпечення управління грошовими потоками підприємств та дослідження їх руху присвячені праці багатьох відомих учених-економістів,

таких як І.О. Бланк, В.В. Ковальов, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк, О.М. Литнєв, А.М. Поддєрьогін, В.М. Попов, В.П. Савчук, Г.В. Ситник, Г. Бірман, С. Шмідт. Водночас проблема організації інформаційного забезпечення управління рухом грошових коштів розглядається досить поверхнево. Наявні розробки зосереджені на дослідженні загального інформаційного середовища підприємства. Саме тому нині однією з невіршених практичних проблем є своєчасне отримання інформації про рух грошових коштів підприємства як внутрішніми, так і зовнішніми зацікавленими користувачами для прийняття ефективних управлінських рішень, тому теоретичні та практичні аспекти цієї проблеми постійно перебувають у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесу формування обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства для характеристики можливостей підприємства генерувати власні грошові кошти та своєчасно управляти ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система інформаційного забезпечення управління грошовими потоками є функціональним комплексом, що підтримує процес безперервного цілеспрямованого збирання, передачі та оброблення відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, контролю, планування, підготовки оперативних та стратегічних управлінських рішень з усіх аспектів формування та використання грошових коштів установ.

Необхідними умовами проведення ефективного аналізу грошових потоків підприємства є створення й розвиток налагодженої інформаційної бази, яка містить бухгалтерський облік та фінансову звітність. Так, управління грошовими коштами підприємства є важливим складником загальної системи управління фінансовими ресурсами. Раціональне управління грошовими коштами має велике значення для ефективної діяльності підприємства. Основне його завдання полягає в тому, щоби тримати на рахунках мінімальну суму грошових коштів, необхідну для здійснення операційної діяльності підприємства, а також необхідно визначати взаємозв'язок, який існує, з одного боку, між грошовими активами та ліквідністю, а з іншого боку, між грошовими активами та дохідністю [1, с. 20].

Передумовою ефективного управління грошовими потоками насамперед є розуміння поняття «грошовий потік», а саме зміст, який має цей термін у сучасній науці та практиці. Єдиного підходу до визначення поняття «грошовий потік» у вітчизняних та зарубіжних науковців не існує. Виникнення терміна «грошові потоки» («cash flow»), що має англосаксонське походження, пов'язують з дослідженнями В. Бівера щодо руху грошових

коштів для визначення ймовірності загрози банкрутства [2, с. 71]. У французькій науковій літературі грошовий потік визначається як різниця між надходженням в касу грошових коштів та їх виплатою в результаті або однієї, або всіх операцій. Англійські дослідники Г. Бірман та С. Шмідт зазначають, що величина грошового потоку дорівнює зміні залишку на банківському рахунку компанії без урахування всіх боргових та інших фінансових грошових потоків [4, с. 161]. Отже, в наведених тлумаченнях характеризується лише один вид грошових потоків, оскільки йдеться про чистий рух коштів, тобто чистий грошовий потік. Одним з найбільш повних та узагальнених можна вважати трактування, запропоноване І.О. Бланком, який зазначає, що грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених по окремих інтервалах розглянутого періоду часу надходжень та виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний із факторами часу, ризику та ліквідності [5, с. 17].

Грошовий потік в МСБО № 7 «Звіт про рух грошових коштів» визначено як надходження й вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів [6]. Зазвичай бухгалтерський облік розглядається як основна система, що забезпечує формування управлінської інформації. Бухгалтерський облік дає змогу встановлювати та відстежувати тенденції розвитку певного об'єкта, даючи можливості для прийняття оптимальних управлінських рішень. Водночас інформація, що формується в системі бухгалтерського обліку, належить до внутрішніх джерел разом з плановою інформацією, нормативними показниками, даними аудиторських перевірок тощо. Не можна не враховувати аналітичну інформацію, яка формується як на основі оброблення даних бухгалтерського обліку та звітності, так і на основі інформації з інших джерел. Однак ефективно поточне та стратегічне управління рухом грошових коштів неможливо без використання зовнішніх джерел інформації, до яких належать законодавчі акти, інструктивні та нормативні матеріали, статистична звітність, інформація про діяльність контрагентів тощо [7, с. 251].

Дослідження діяльності підприємств дає змогу сформулювати вимоги, яким має відповідати інформація про рух грошових коштів:

- реально відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- забезпечувати користувачів мінімальним обсягом кінцевих показників, що дають змогу володіти інформацією про поточний та перспективний рух грошових коштів та його вплив на фінансові результати діяльності підприємства;
- виявляти вплив окремих структурних підрозділів на рух грошових коштів;
- давати змогу виконувати контрольні функції;

– слугувати базою для планування руху грошових коштів [8, с. 151-152].

Для аналізу рівня ефективності використання грошових потоків підприємства застосовують певні методичні підходи, а для підвищення ефективності вживають відповідних конкретних заходів. Основними показниками для оцінювання ефективності є коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність.

Головна роль ефективного управління грошовими потоками підприємства визначається такими основними положеннями:

– грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично в усіх її аспектах;

– ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку;

– раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства;

– ефективне управління грошовими потоками дає змогу скоротити потреби підприємства в позиковому капіталі;

– управління грошовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обігу капіталу підприємства;

– ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства;

– активні методи управління грошовими потоками дають змогу підприємству отримувати додатковий прибуток, генерований безпосередньо його грошовими активами, а саме ефективно використовувати тимчасово вільні залишки коштів у складі оборотних активів, а також накопичуваних інвестиційних ресурсів у здійсненні фінансових інвестицій [9].

Отже, стратегічне управління грошовими потоками є важливою складовою загальної економічної стратегії підприємства. Вибрану відповідно до визначення місії та цілей стратегію управління грошовими потоками втілюють у життя на рівні оперативного та поточного управління. Управління грошовими потоками включає реалізацію таких етапів:

1) планування та прогнозування грошових потоків, складання відповідних внутрішніх фінансових документів;

2) імплементація бюджету грошових потоків, що є невід'ємною складовою системи бюджетів на підприємстві, як процес його безпосереднього дотримання під час організації операційної, інвестиційної, фінансової діяльності;

3) контролінг виконання бюджету грошових потоків та планових показників звіту про рух грошових коштів;

4) корегування планових величин відповідно до зміни зовнішніх та внутрішніх умов реалізації бюджету грошових потоків [9].

В сучасних умовах господарювання більшість підприємств відчуває брак фінансових ресурсів. Актуальним постає питання самофінансування. Управління грошовими потоками є одним з найважливіших аспектів фінансового менеджменту, оскільки грошові кошти є найбільш ліквідними активами підприємства, здатними легко трансформуватися в будь-який інший вид активів.

В Україні в умовах інфляції, нестабільної політичної ситуації, постійних змін у законодавстві та кризи неплатежів управління грошовими потоками є найбільш актуальним завданням в управлінні фінансами. Підвищення ефективності фінансового управління є основним фактором добробуту компанії [1, с. 22]. Так, проведені дослідження доводять, що для ведення ефективного виробництва підприємствам необхідно чітко регулювати залишки грошових коштів. Однак сьогодні зробити це досить складно, оскільки у більшості підприємств через нестачу оборотних засобів немає змоги формувати залишок грошових коштів у необхідному розмірі з урахуванням їх резерву. Також уповільнення платіжного обігу викликає значні коливання розмірів грошових надходжень, що відображаються на сумі залишку грошових активів [7, с. 255]. Отже, наявність інформаційного забезпечення є досить важливим чинником ефективності певної керуючої системи. За ринкової економіки наявна формула «час – гроші» доповнюється схожою формулою «інформація – гроші».

Таким чином, управління грошовими потоками набуває безпосереднього значення, тому що від якості інформації, яка використовується під час прийняття управлінських рішень, значною мірою залежать обсяг витрат фінансових ресурсів, рівень прибутку, ринкова вартість підприємства та інші показники, що формують прибуток власників організації й темпи його економічного розвитку. За фінансовими потоками на підприємствах не ведеться системного обліку, що негативно впливає на наявність грошових ресурсів підприємства, адже інформація, що наводиться у звітності про рух грошових коштів, охоплює всі види фінансового забезпечення підприємства й може бути використана в управлінні рухом грошових коштів; науково-технічний прогрес суспільства, який охоплює також галузь інформаційних систем і технологій, дає можливість створити інтегровану інформаційну систему, що забезпечить управління оперативною, достовірною аналітичною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства. Наведені вище фактори дадуть змогу покращити результати фінансово-господарської діяльності загалом та управління грошовими коштами зокрема.

Отже, грошові кошти є результатом операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. В сучасних умовах керівники підприємств

повинні прагнути до підвищення й збалансування обсягу та структури грошових коштів. Правильно організована система управління грошовими потоками дає можливість підвищити рівень виробництва та прибутковості підприємства. Від якості та ефективності процесу управління грошовими потоками залежить не тільки фінансова стійкість підприємства в конкретний період часу, але й безпосередньо змога подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на майбутнє.

Процес формування обліково-аналітичного забезпечення, що охоплює рух грошових коштів, схематично можна представити таким чином.

1) Збирання та систематизація інформації про обсяги діяльності, рух грошових коштів тощо. На цьому етапі відбувається збирання інформації про всі операції підприємства. Внаслідок цього можна отримати відомості про рух коштів від операційної, інвестиційної, фінансової та надзвичайної діяльності.

2) Складання звітності про рух грошових коштів. Публікація річного звіту про рух грошових коштів дає змогу всім користувачам, як внутрішнім так і зовнішнім, отримувати інформацію для оцінювання платоспроможності підприємства, його фінансової незалежності, оцінювання впливу фінансових та інвестиційних угод на фінансовий стан підприємства тощо.

3) Аналіз інформації про рух грошових коштів, що дає змогу інтерпретувати інформацію для прийняття конкретного управлінського рішення.

4) Обґрунтування й оцінювання фінансової політики, прогнозування діяльності підприємства. Цей етап призначений для розроблення тактичних та стратегічних управлінських рішень [10, с. 161].

Отже, раціональне управління грошовими коштами має велике значення для ефективної діяльності підприємства. Від якості управління рухом грошей залежать подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його фінансово-господарської діяльності. Таким чином, для підприємства, яке працює в ринкових умовах, найважливішим є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Управління грошовими коштами підприємства є важливим складником загальної системи управління фінансовими ресурсами й не може бути ефективним без достатнього інформаційного забезпечення. Вищевикладене вимагає підвищення якості бухгалтерської та аналітичної інформації, на основі якої приймаються оперативні, тактичні та стратегічні рішення у сфері управління виробничою та фінансовою діяльністю підприємства. Своєчасне прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо ефективного використання та управління рухом грошових коштів є однією з важливих передумов успішної діяльності підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Селіверстова Л.С. Управління грошовими потоками підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 20-22.
2. Beaver W.H. Financial ratios as predictors of failure, *Empirical Research in Accounting: Selected Studies. Supplement to Journal Accounting Research*. 1966. Vol. 4. P. 71-127.
3. Бертонеш М., Найт Р. Управление денежными потоками. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 240 с.
4. Бирман Г., Шмидт С. Капиталовложения: экономический анализ инвестиционных проектов / пер. с англ. под ред. Л.П. Белых. Москва : ЮНИТИ ДАНА, 2003. 631 с.
5. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2003. 496 с.
6. Звіт про рух грошових коштів. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) від 30 червня 2017 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929> (дата звернення: 19.03.2019).
7. Пеняк Ю.С. Політика управління грошовими коштами у сільськогосподарських підприємствах. *Вісник ХНАУ*. 2010. № 8. С. 251-258.
8. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 4 (106). С. 150-155.
9. Андрієць В.В. Підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства. *Справочник економіста*. 2014. № 4. URL: <http://economist.net.ua/node/300> (дата звернення: 18.03.2019).
10. Шик Л.М., Жердьова А.С. Проблеми управління грошовими потоками підприємства з метою забезпечення його платоспроможності. *Вісник Запорозького національного університету*. 2008. № 1 (3). С. 161-167.

REFERENCES:

1. Seliverstova L.S. (2015) Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva. [Managing the flow of money companies]. *Ekonomika that power*, vol. 9, pp 20-22 (in Ukrainian).
2. Beaver W.H. (1966) Financial ratios as predictors of failure, *Empirical Research in Accounting: Selected Studies Supplement to Journal Accounting Research*, vol. 4, pp. 71-127.
3. Bertonesh M., Nait R. (2004) Upravlenye denezhnyy potokamy. [Cash Management]. SPb. : Peter. 240 p. (in Russian).
4. Byrman H., Shmydt S. (2003) Kapitalovlozheniya: ekonomicheskyi analiz ynvestytsyonnykh projektov [Capital investments: an economic analysis of investment projects] / trans. from English by ed. L.P. White. M. : UNITY-DANA, 631 p. (in Russian).
5. Blank Y.A. (2003) Upravlenye fynansovoi stablyzatsyei predpriatya [Management of financial stabilization of the enterprise]. Kiev : Nika-Center ; Elga. 496 p. (in Russian).
6. Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv (2017) [Zvit about ruh groshovih koshtiv]. International Accounting Standard 7. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929> (accessed: 19 March 2019) (in Ukrainian).
7. Peniak Y.S. (2010) Polityka upravlinnia hroshovymy koshtamy u silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Politics

management of penny-ness at the city of Latvia]. *Visnyk KhNAU*, vol. 8, pp. 251-258 (in Ukrainian).

8. Tsyhan R.M. (2016) Udoskonalennia klasyfikatsii hroshovykh potokiv z urakhuvanniam suchasnykh umov hospodariuvannia [Favoring the classifications of penny streams in the urahuvanes of the state of the minds of the state]. *Actual problems economics*, vol. 4 (106), pp. 150-155 (in Ukrainian).

9. Andriiets V.V. (2014) Pidvyshchennia efektyvosti upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Boost effi-

ciency of the management of small flows of enterprise]. *Reference economist*, vol. 4. Available at: <http://economist.net.ua/node/300> (accessed: 18 March 2019) (in Ukrainian).

10. Shyk L.M., Zherdova A.S. (2008) Problemy upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva z metoiu zabezpechennia yoho platospromozhnosti [Problem management of low-grade flows of the company with the help of a safeguarding of the platform]. *Bulletin of Zaporozka National University*, vol. 1 (3), pp. 161-167 (in Ukrainian).

Peniak Yuliia

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Auditing and Tax
Kharkiv Science and Education Institute
Higher Educational Institution "Institute of Banking"

Ivanenko Victoria

Accountant
Private Joint-Stock Company "Ranok"

CASH FLOW MANAGEMENT INFORMATION SUPPORT

The purpose of the article. Provision of corresponding information support is the main prerequisite for development of adequate decisions at cash flow management. Existing developments are mostly aimed at studying the general information environment of an enterprise. Therefore, timely obtaining of information as related to the movement of funds at an enterprise by both inside and outside interested customers with regard to making efficient management decisions is one of the outstanding practical problems. That is why theoretical and practical aspects of the problem are always in the focus of attention of domestic and foreign researchers.

The purpose of this research is to analyze cash flows which include obtaining of information with regard to cash flows for the purpose of characterizing capabilities of an enterprise to generate its own cash flows and ensure their timely management.

Methodology. Enterprise activity study allows laying down requirements to be met by information related to the movement of funds, which includes actual representation of all business activities of an enterprise in external and internal reporting; provision of customers with minimum volume of end results allowing obtaining information on the current and prospective movement of funds and its impact on financial results of the enterprise activity; identifying the impact of certain structural divisions on the movement of funds; allowing performance of control functions; acting as a basis for planning of movement of funds.

The process of provision of accounting and analytical support as related to the movement of funds includes collection and systematization of information on the scope of activity and movement of funds; cash flow reporting; cash flow information analysis; assessment and evaluation of financial policy and; enterprise activity forecasting. Therefore, rational management of funds is important for ensuring efficient enterprise activity. The quality of cash flow management makes all the difference for further development of an enterprise as well as for the final result of its financial and business activity.

Practical implications. In Ukraine, in the inflationary environment and under conditions of unstable political situation, constant changes to legislation and non-payment crisis, cash flow management is the most pressing challenge in the field of financial administration. Thus, the carried-out studies prove that, for the purpose of efficient production, enterprises require strict regulation of cash balances. However, today it poses quite a difficult task as most enterprises, due to lack of working capital, are not able to form such cash balances in the required amount with the account made for their reserves. Lagging of payment operations also entails sizeable fluctuations in the amount of cash receipts which has impact on the remaining amount of monetary assets. Therefore, provision of information support is an important efficiency factor in case of a corresponding management system. In the market economy environment, the existing formula "time is money" is accompanied with a similar one, that is "information is money".

Value/originality. Cash flow management at an enterprise is an important part of the general financial resources management system and cannot be efficient without sufficient information support. This, in its turn, requires improvement of the quality of accounting and analytical information used as a basis for making operating, tactical and strategic decisions in the field of administration of the enterprise production and financial activities. Timely making of justified managerial decisions with regard to efficient use and management of cash flows is one of the most important prerequisites for successful enterprise activity.